

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A046 Rotgans (*Branta bernicla*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De rotgans (lengte 55-62 cm) is iets kleiner dan de brandgans en heeft een grotendeels zwart/donkergrijs verenkleed met witte achtersteven. De kop en hals zijn zwart met uitzondering van een witte halsvlek. De rotgans komt in Nederland voor als doortrekker en wintergast. Tijdens de doortrekperiodes in september-november en april-mei zijn de aantallen in ons land hoger dan midden in de winter. De Nederlandse Waddenzee vervult een belangrijke rol als opvetgebied in het voorjaar, maar fungeert in het najaar tevens als doorgangsgebied voor vogels die langs de Engelse oost- en zuidkust en langs de Franse westkust overwinteren. De broedgebieden van de in Nederland overwinterende rotganzen liggen in het uiterste noorden van West-Siberië, en daarmee is het de meest noordelijke broedvogel van alle in Nederland pleisterende ganzensoorten. De in ons land doortrekkende en overwinterende rotganzen maken deel uit van de West-Siberische/West-Europese flyway-populatie.

Bron: Saxifraga – Bart Vastenhouw

1.2 Relatief belang binnen Europa

De West-Siberische/West-Europese flyway-populatie wordt geschat op 211.000 vogels, waarvan in Nederland 36-44% verbleef tijdens de trektijd in de periode 2015/16-2020/21.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

Het gemiddeld seizoensgemiddelde¹ van de rotgans betrof 41.000 vogels in de periode 2015/16-2020/21, waarvan zich ca. 93% binnen Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

¹ De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

B. Bescherming

2. Status

Rotgans *Branta bernicla* (A046). Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als niet-broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De rotgans is buiten het broedseizoen een echte kustvogel, vooral voorkomend in getijdengebieden en estuaria. De soort is goed aangepast aan foerageren in zoute en brakke wateren. In de winter, van november tot maart, verblijft de rotgans ook binnendijks in inlagen, karrevelden, brakwaterplassen en in het agrarische gebied. In agrarisch gebied heeft de soort voorkeur voor intensief beheerd grasland en vooral in het Deltagebied ook wel voor akkers. De rotgans is echter altijd kustgebonden en waagt zich gewoonlijk niet verder landinwaarts dan enkele kilometers van de zee of zeedijk. Rust- en slaappleatsen bevinden zich in open getijdengebied, meestal slechts enkele kilometers van het voedselterrein vandaan. De rotgans onderneemt frequent drink- en poetsvluchten naar open water. De soort heeft een sterke traditionele binding met pleisterplaatsen en heeft de neiging tot vorming van grote concentraties.

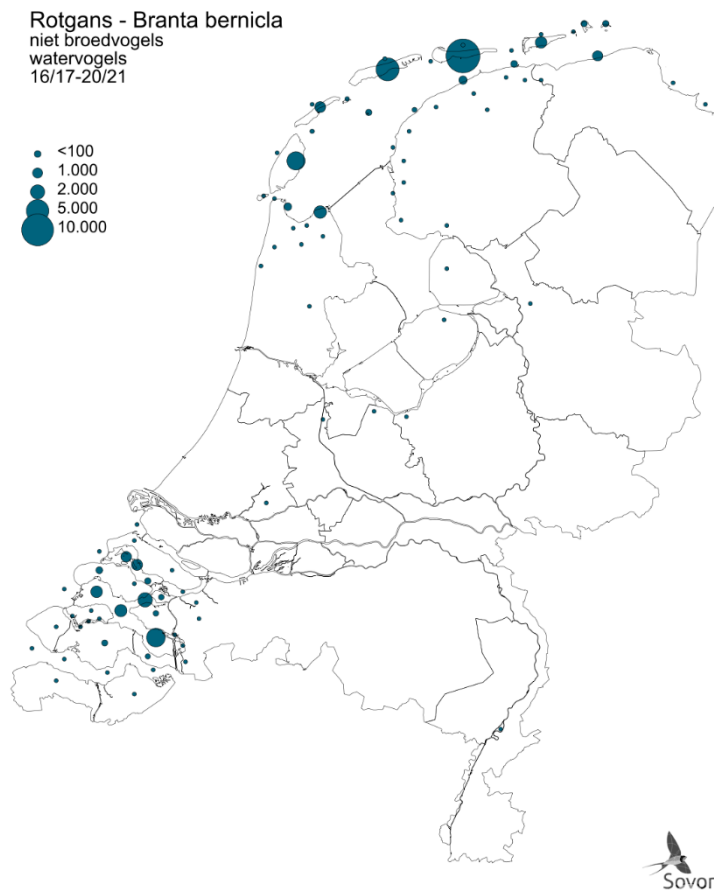
3.2 Voedsel

De rotgans is een planteneter. In getijdengebieden foerageert de soort zowel op zeegras (voor zover beschikbaar), darm- en groenwieren op het wad, als gras en kruiden op kwelders en schorren evenals op binnendijks gelegen productiegrasland, mits niet te ver van de zee(dijk). De rotgans heeft een voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare plantensoorten. Daarom zoeken rotganzen vooral terreindelen op die al zijn afgegraasd door vee, bij voorkeur door schapen. Soms grazen de rotganzen ook op het talud van zeedijken.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse winterpopulatie van de rotgans omvatte naar schatting maximaal 51.600-67.200 vogels in de periode 2015/16-2020/21. De doortrekpopulatie betrof in dezelfde periode naar schatting maximaal 76.300-92.700 vogels. Uitzonderingen daargelaten, arriveren rotganzen vanaf eind september in ons land en vertrekken ze eind mei of begin juni. De grootste aantallen bevinden zich tijdens de voorjaarsstrek in april en mei in ons land. De soort is sterk aan zoute wateren gebonden en is in het binnenland ronduit schaars. Het Waddengebied vormt een belangrijk onderdeel van de trekroute van de rotgans. In het najaar fungeert het vooral als belangrijk doortrek- (en bijtank)gebied voor vogels die langs de Engelse oost- en zuidkust en langs de Franse westkust overwinteren. In het voorjaar (april-mei) is het cruciaal als verzamelplek voor de trek naar de broedgebieden. De vogels bouwen dan, met name op de kwelders, reserves op voor de trek. Het Deltagebied is vooral een overwinteringsplek, waarbinnen de huidige aantallen zich voornamelijk in en rond de Oosterschelde concentreren. Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

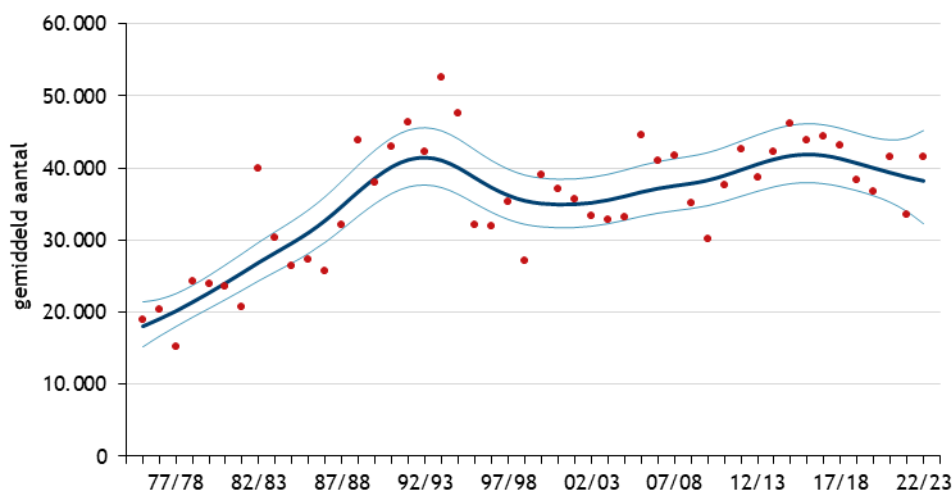
Verspreiding van de rotgans als niet-broedvogel in de periode 2016/17 – 2020/21. Weergegeven is het gemiddelde seizoensgemiddelde (vogels) per hoofdgebied (cluster van telgebieden).

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de rotgans als niet-broedvogel laat op de lange termijn (1980/81-2022/23) een matige toename zien, op de korte termijn (2011/12-2022/23) is de aantalsontwikkeling stabiel.

Vanaf de jaren zeventig tot midden jaren negentig is het aantal doortrekkers en overwinteraars in ons land flink toegenomen. Sinds de piek van de Siberische broedpopulatie midden jaren negentig lijkt het aantal tegenwoordig op een wat lager niveau te liggen. De toename in de tweede helft van de 20^e eeuw wordt vaak toegeschreven aan bescherming (jachtverbod in Frankrijk en Denemarken in de jaren zestig en zeventig), en de omschakeling van foerageren op zeegras naar grasland vanaf begin jaren zeventig (Bijlsma *et al.* 2001). Jaarlijkse fluctuaties in de populatie zijn het gevolg van goede of slechte broedseizoenen, die op hun beurt weer samenhangen met goede of slechte lemmingjaren in de arctische broedgebieden (en dientengevolge sterk verschillende predatiedruk door met name Poolvossen). Sinds midden jaren negentig, toen goede lemmingjaren nagenoeg achterwege begonnen te blijven, zijn de fluctuaties veel kleiner dan voorheen, omdat uitgesproken goede en slechte broedseizoenen minder vaak voorkomen (Ebbing *et al.* 2013, Spaans 2018). Een mogelijke verklaring voor deze omslag is klimaatverandering, waardoor minder extreme fluctuaties in het aantal lemmingen optreden (Nolet *et al.* 2013). De landelijke trend weerspiegelt vooral de situatie in de Waddenzee, waar vanuit de grootste aantallen voorkomen gedurende een korte periode tijdens de voorjaarsstrek. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

De aantalsontwikkeling van de rotgans als niet-broedvogel. Weergegeven is het seizoensgemiddelde in de monitoringgebieden (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen). Deze grafiek is gebaseerd op het Meetnet Watervogels (seizoen juli t/m juni).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022²

i. Verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied, waarbij het gaat om de buitengrens van het gebied waarbinnen de soort voorkomt, is weinig veranderd in vergelijking met de periode rond 1980, dus ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn. Het aspect verspreiding is dan ook als 'gunstig' beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 was ongeveer gelijk aan een gunstig niveau voor de populatie. In combinatie met een matig toenemende lange termijntrend (1980/81-2019/20) leidt dit tot een gunstige beoordeling van het aspect populatie.

² Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iii. Leefgebied: gunstig

De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn voldoende om het aantal vogels op een gunstig niveau in stand te houden.

iv. Toekomstperspectief: gunstig

De aantallen laten op de korte termijn (2008/09-2019/20) een stabiele aantalsontwikkeling zien en er zijn geen ontwikkelingen die de gunstige SvI op de langere termijn in de weg staan, waarmee het toekomstperspectief wordt beoordeeld als 'gunstig'. De klimaatverandering in de arctische broedgebieden is hierbij een lastig te beoordelen factor, al staat niet vast dat de rotgans hier gevoelig voor is. Mogelijk kan de soort daar net als de verwante brandgans (Boom 2022) goed op anticiperen.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de rotgans als niet-broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is³.

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	gunstig	gunstig	matig ongunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 42.000 vogels (seizoensgemiddelde) (ministerie van LNV 2026).

6. Drukfactoren

- *Ziekten:* de rotgans is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviaire influenza (HPAI) vanwege het vaak voorkomen in groepen (Slaterus *et al.* 2024).
- *Verstoring door aanwezigheid:* net als de brandgans is de rotgans een snel verontruste ganzensoort met een grote verstoring gevoeligheid. Op de Waddeneilanden heeft echter deels gewinning plaatsgevonden aan de hogere recreatiedruk. Belangrijke bronnen van verstoring zijn voor de rotgans landbouwwerkzaamheden, vliegverkeer van sportvliegtuigen en helikopters en recreatie. Vooral landbouwwerkzaamheden kunnen de benutting van (binnendijkse) voedselgebieden sterk belemmeren (Krijgsveld *et al.* 2008, 2022).
- *Natuur- en landschapsbeheer:* vanwege de voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare grassoorten is de rotgans gevoelig voor veranderingen in het begrazingsbeheer op kwelders en schorren die leiden tot een verminderde draagkracht (Bos *et al.* 2005).

Invloeden van buiten Nederland

Pieken en dalen in de aantallen in ons land zijn te herleiden tot variaties in broedresultaten, die op hun beurt weer samenhangen met de driejarige lemmingencyclus, en dientengevolge sterk verschillende predatiedruk door met name poolvossen (Ebbinge *et al.* 2013, Spaans 2018). Vanaf halverwege de jaren negentig zijn er nagenoeg geen goede lemmingjaren meer geweest, waarschijnlijk als gevolg van klimaatverandering (Nolet *et al.* 2013). Jaren met hele goede broedresultaten voor de rotgans zijn sindsdien zeldzaam.

³Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Behoud van rust in en nabij foerageergebieden en slaappleatsen is van belang, op enige afstand (meer dan 200 tot 300 meter) van paden of vaarroutes. Over het algemeen wordt bij recreatie als afstand tussen de vogels en de verstoringbron een bufferzone van minimaal 500 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen. Zo zijn rustende groepen op open water gevoeliger voor verstoring (Krijgsveld *et al.* 2022).
- Korte eiwitrijke graslandvegetaties kunnen worden gehandhaafd door bijvoorbeeld voorweiden met schapen tot begin september. Stopzetten van beweiding op kwelders leidt tot een afnemend voedselaanbod. Onbeweide en ongemaaide kwelders zijn alleen aantrekkelijk voor ganzen in de eerste stadia van successie (Bos *et al.* 2005). In die situaties domineren hoogopgaande planten de vegetatie nog niet.
- Zeegras is een belangrijke voedselbron voor rotganzen en het herstel van zeegrasvelden zal de voedselbeschikbaarheid voor deze soort vergroten. In het kader van o.a. Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water wordt gewerkt aan het herstel en de ontwikkeling van zeegrasvelden.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Waarborgen rust bij foerageergebieden en slaappleatsen		x	
Begrazingsbeheer op kwelder en schorren gericht op behoud korte eiwitrijke graslandvegetaties	x		
Herstel en ontwikkeling zeegrasvelden		x	

8. Bronnen

- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Boom M.P. 2022. Rewarding round-trips or tiresome travels? Comparing migratory and non-migratory lifestyles in *barnacle geese*.
- Bos D. 2002. Grazing in coastal grasslands. Brent Geese and facilitation by herbivory. PhD Thesis, University of Groningen, Groningen.
- Bos D. & Stahl J. 2003. Creating new foraging opportunities for Dark-bellied Brent Branta bernicla and Barnacle Geese Branta leucopsis in spring - insights from a large-scale experiment. Ardea 91 (2): 153-166.
- Bos D., Loonen M.J.J.E., Stock M., Hofeditz F., van der Graaf A.J. & Bakker J.P. 2005. Utilisation of Wadden Sea salt marshes by geese in relation to livestock grazing. Journal for Nature Conservation 13: 1-15.
- Ebbing B.S. & Boudewijn T. 1984. Richtlijnen voor het beheer van Rotganzen in het Nederlandse Waddengebied. RIN-rapport 84/4. RIN, Leersum.
- Ebbing B.S., Blew J., Clausen P., Günther K., Hall C., Holt C., Koffijberg K., Le Drean-Quenec'hdu S., Mahéo R. & Pihl S. 2013. Population development and breeding success of Dark-bellied Brent Geese Branta b. bernicla from 1991–2011. Wildfowl Special issue 3: 74-89.
- Esselink P. 2000. Nature management of coastal salt marshes. PhD Thesis, University of Groningen, Groningen.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- Koffijberg K., Voslamber B. & van Winden E. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Kowallik C. 2002. Auswirkungen von Windenergieanlagen, Straßen und Gebäuden auf die Raumnutzung von Nonnengänsen und ein Prognose-Verfahren zur Konfliktbewertung. Doctoraalverslag, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Oldenburg.
- Krijgsveld K.L., Smits R.R. & van der Winden J.R. 2008. Verstoringsevoelbaarheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Rapport nr. 08-173. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsevoelbaarheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds -a review. Wildl. Biol. 1: 193-207.
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNV. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Nolet B.A., Bauer S., Feige N., Kokorev Y.I., Popov I.Y. & Ebbing B.S. 2013. Faltering lemming cycles reduce productivity and population size of a migratory Arctic goose species. Journal of Animal Ecology 82: 804-813.
- Schreiber M. 2000. Windkraftanlagen als Störquellen für Gastvögel. In: Winkelbrandt A., Bless R., Herbert M., Kröger K., Merck T., Netz-Gerten B., Schiller J., Schubert S. & Schweppe-Kraft B. (eds), Empfehlungen des Bundesamtes für Naturschutz zu naturschutzverträglichen Windkraftanlagen. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Spaans B. 1987. Aanbevelingen voor het beheer van het culuturgrasland van Zeeburg (Texel) om de opvangcapaciteit voor rotganzen in het voorjaar te maximaliseren. Intern rapport 87/1. Rijksinstituut voor Natuurbeheer Arnhem.
- Spaans B. & Postma P. 2001. Inland pastures are an appropriate alternative for salt-marshes as a feeding area for spring-fattening Dark-bellied Brent Geese Branta bernicla. Ardea 89: 427-440.

- Spaans B. 2018. Rotgans *Branta bernicla*. Pp. 54-44. in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Stahl J., Bos D. & Loonen M.J.J.E. 2002. Foraging along a salinity gradient – the effect of tidal inundation on site choice by Dark-bellied Brent Branta bernicla and Barnacle Geese B. leucopsis. Ardea 90: 210-212.
- Stock M. 1993. Studies on the effects of disturbances on staging Brent Geese: a progress report. Wader Study Group Bull. 68: 29-34.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Geraadpleegde websites

- Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Rotgans niet-broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21968>. Geraadpleegd op 19/11/2024.